

oslobođenje ima svoju duhovnu dimenziju. U trećem poglavlju (197–224) govori o eshatologiji i politici. Prikazuje kršćansku nadu, političke dimenzije evanđelja, odnos Isusa Krista prema politici, uspoređuje vjeru, utopiju i političke akcije. U drugom odsjeku tog četvrtog dijela (234–287) opisuje kršćansku zajednicu i novo društvo. Crkva je sakrament povijesti, sakrament svijeta. Ima sveopće spasenjsko djelovanje. U svoje spasenjske ciljeve uključuje svakog čovjeka. Nikoga ne isključuje iz svojeg spasenjskog (ali uistinu *spasenjskog!*) djelovanja. U tom pogledu osobito mnogo piše o euharistiji, zalogu bratstva. Euharistija je uprisutnjenje Kristova spasenjskog djela, Kristova oslobođenja čovječanstva. Po Kristovu spasenjskom djelu koje euharistija uprisutnjuje svi smo jednaki pred Bogom i pred svijetom. Svi smo djeca jednog te istog oca. Euharistija je kao slavlje Večere gospodnje stvarateljica i njegovateljica bratstva među ljudima.

Teologija oslobođenja pokušava razmišljati o životu u vjeri i o značenju kršćanstva. To čini polazeći od iskustva u borbi protiv sadašnje nepravedne situacije u svijetu i u Crkvi a za novo društvo, za obnovljenog čovjeka na latinsko-američkom kontinentu. No do istinske teologije oslobođenja nećemo nikada dospjeti ako ne damo u Crkvi pravo glasa svim potlačenima. Teologija oslobođenja neće uspjeti ako joj ne uspije dinamizirati djelovanje crkvenih zajednica u današnjem svijetu i angažirati pojedine vjernike u ljubavi prema bližnjemu, ako joj ne uspije Crkvu u LA staviti posve na stranu iskorištavane klase i potlačenih ljudi. Moramo se čuvati, piše pisac u završnim razmišljanjima (str. 287), da ne podlegnemo nekoj intelektualnoj samodopadivosti i nekoj vrsti trijumfalizma, a što još uvijek postoji kao napast u našoj Crkvi.

Knjiga je izvanredno dragocjeni prilog razmišljanju o društvenim odnosima u suvremenu svijetu. Pisana je izričito u kontekstu latinsko-američke Crkve i društva, ali se *mutatis mutandis* mnogo toga da primijeniti i na našu situaciju.

Knjiga je pisana za profesore teologije, za studente teologije, za sve one koji se zanimaju za teologiju, osobito za političku teologiju i teologiju revolucije.

J.B. METZ, JENSEITS BÜRGERLICHER RELIGION. Reden über die Zukunft des Christentums. Forum Politische Theologie Nr. 1. Matthias Grünewald Verlag Mainz 1980. Str. 145.

J.B. Metz je profesor fundamentalne teologije na Teološkom fakultetu Sveučilišta Münster (West.). Dosad je objavio ova djela: *Reform und Gegenreformation heute* (1969), *Zur Theologie der Welt* (1973), *Glaube in Geschichte und Gesellschaft* (1978) i dr. Bavi se studiranjem političke teologije i teologije oslobođenja.

Knjiga „Jenseits bürgerlicher Religion“ sadrži govore koje je pisac izgovorio u raznim zgodama (Katolički zbor, crkveni zbor i druge crkveno-društvene zgode). U tim govorima pisac potiče kršćanstvo da se oslobodi građanske religije pa da svezinom svoje spasenjske i nadahniteljske sile bude znak i nada pogrđanskom vremenu. U građanskom je kršćanstvu prilično izgubljena mesijanska dimenzija. Kršćanstvo treba ponovno biti svjesno svoje mesijanske uloge u svijetu. U tom smislu je ova knjižica neki mali teološko-politički traktat o budućnosti kršćanstva i kršćanske opstojnosti u svijetu koji je danas označen mnogim suprotnostima i izazovima. U takvom svijetu mi kršćani moramo biti stanoviti izazov i proročanstvo. Kršćani se moraju obratiti u dubini svojeg srca, da bi mogli biti izazov i proroštvo suvremenu svijetu.

Osim ove analize građanske Crkve (i građanske religije) pisac još govori o odnosu kršćana i Židova, o euharistiji kao predznaku antropološke revolucije. Euharistija kao sakrament „kruha života“ daje kršćanima polazište za stvaranje boljeg i humanijeg svijeta u kojem bi vladalo potpuno zajedništvo i drugarstvo. Ako bi kršćani ozbiljno shvatili ono što slave u euharistiji, oni bi stvorili istinsku antropološku revoluciju, revoluciju u kojoj i nakon koje bi čovjek bio potpuno oslobođen. Posebnu pozornost u nastavku pisac posvećuje analizi Crkve (i religije) u pogrđanskom društvu i odnosu kršćanstva i politike. U tom okviru govori i o bazičnim zajednicama u koje polaže velike nade u odnosu na bolju budućnost.

Adalbert REBIĆ

Adalbert REBIĆ